

Nana, litna muorra

NÂNN, TEE'MES MUÕRR

Nana, litna muorra -miničeäppös-
škaapp čuõjji, joba tiivtnallšem
nõmm miärkkšââvv nânn, tee'mes
muõr. Måkmen nõkam muõrr
tåbðdai? Ko'st tõn jiõnn čuâjji?
Må'htt tuåstt lee'd nânn da tee'mes,
kuõskted da šõddâd kuõsktum?

Nana, litna muorra suei'mkråstt
luåttõhttvuõð, oummu luåðlaž
taarb kuõsktummsa da tobddji
õlmmummša di tu'mmstõõllmõõžž
põõrtåst da vääim pääi'kest. Nõõm
tue'kken lij čeäppõsnek **Jouni S. Laiti**,
kåå'tt plaanii miničeäppös-
škaapp obbvuoð da tuejji tõn
čeäppõstuâjaid. Čeäppõstuâjai
inspirå'stem rap-artistt **Yungmiqu**
le'be **Mihkku Laiti** tuejji musiikk,
kåå'tt lij kuvddlemnalla QR-kood
pääi'k.

Sää'm ånn'jõžčeäppõðžž
jõnnčuåjtõs *Jånnamkiõll* va'lddji
Oulu čeäppõsmuseo čuåjtõslõõnjid
alggee'jjest 2026. Seåmma ååi'j
Nana, litna muorra -miničeäppös-
škaapp valmštõõvi Oulust da Aanrest,
da tõt jåått vue'lliškooulin Oulu
museo- da tiõðkõðskõðžž vooudlaž
vasttõsmuseotuåj vue'ssen.

Tåt vuå'ppõðsvihkk lij laaddåmnalla
nuõrttsåå'mkiõ'lle Oulu
čeäppõsmuseo ne'ttseeidain.

Oulust nujuhččmannust 2026
Tuija Visuri, Oulu čeäppõsmuseo
vasttõsmuseotu'kkkee

Nana, litna muorra -minitaidekaapin
sointuva, runollinenkin nimi
tarkoittaa vahvaa, lempeää puuta.
Miltä sellainen puu tuntuu? Missä
sen ääni soi? Kuinka uskaltaa olla
vahva ja lempeä, koskettaa ja tulla
kosketetuksi?

Nana, litna muorra kuvastaa
luontoyhteyttä, ihmisen luontaista
tarvetta koskettamiseen ja tunteiden
ilmaisuun sekä pohdintaa kodista ja
sydämen paikasta. Nimen takana on
taiteilija **Jouni S. Laiti**, joka suunnitteli
minitaidekaapin kokonaisuuden ja
toteutti sen taideteokset. Teosten
inspiroimana rap-artisti **Yungmiqu**
eli **Mihkku Laiti** loi musiikin, joka on
kuunneltavissa QR-koodin kautta.

Saamelaisen nykytaiteen suurnäyttely
Eanangiella – Maan kieli valtasi
Oulun taidemuseon näyttelysalit
alkuvuodesta 2026. Samaan aikaan
Nana, litna muorra -minitaidekaappi
valmistui Oulussa ja Inarissa, ja se
kiertää alakouluissa osana Oulun
museo- ja tiedekeskuksen alueellista
vastuumuseotyötä.

Oulussa huhtikuussa 2026
Tuija Visuri, Oulun taidemuseon
vastuumuseotutkija

Nana, litna muorra -minidáiddaskáhpe
čuoddjilis, poehtalaš namma
sáhtta govvidit muora luonddu
konkrehtalaččat, muhto maiddá
symbolalalaččat. Mo dakkár muorra
dovdo? Gos dan jietna čudjá? Mo
duostá leat nanus ja linis, guoskat ja
šaddat guoskkahuvvot?

Nana, litna muorra govvida olbmo
oktavuoða lundui, su lunddolaš dárbbu
guoskkahit ja ovdanbuktit dovdduidis,
sihke suokkardallama ruovttu ja
váimmu orrunsajis. Nama duohen
lea dáiddár **Jouni S. Laiti**, guhte
plánii minidáiddaskáhpe ollisvuoda
ja ollašutti dasa laktáseaddji dujiid.
Ráp-artista **Yungmiqu** nappo **Mihkku Laiti**
gávnnai inspirašuvnna ollisvuodas
ja ráhkadii dasa musihka, man sáhtta
guldalit QR-koda bokte.

Dálááigge sámedáidaga stuorračájáhus
Eanangiella devddii Oulu dáiddamusea
čájáhussáliid álgojagis 2026.
Seamma áiggiid *Nana, litna muorra*
-minidáiddaskáhpe gárvánii Oulus ja
Anáris, ja dan luoikan vuolleskuvllaide
gullá Oulu musea- ja dieđaguovddáža
guovllulaš vastumuseabargui.

Davvisámegiela rávagihppaga
sáhtta viežžat Oulu dáiddamusea
neahhtasiidduin.

Oulust cuoŋománuš 2026
Tuija Visuri, Oulu dáiddamusea
vastumuseadutki

Nana, litna muorra -minitaaidâskaapi
čyeijee, tivtâlâš nommâ uáivild noonâ,
linnâ muorâ. Magarin taggaar muorâ
tobdo? Kost ton jienâ čuájá? Maht
tuostâð leðe nanos já lines, kuoskåttid
já kuoskåttud?

Nana, litna muorra kovvee
luándukoskåvuodâ, ulmuu luándulii
táárbu kuoskåtmån já tobdoi
čåittimån sehe suogårdållâm pääihist
já vááimu saajeest. Noomâ tyehin
lii taaidâr **Jouni S. Laiti**, kote vuávái
minitaaidâskaapi ubâlâšvuodâ já
olåšutij ton taaidåtuojijid. Tuoji
inspiraatiost ráp-taaidâr **Yungmiqu**
adai **Mihkku Laiti** raahtij muusik, mon
puáhtá kuldåliid QR-koodi peht.

Såmmilii táålåštåiduu stuorrå
čåitåldåh *Eennåm kielå* våldidij
Oulu taaidåmuseo čåitåldåhsaliid
algåivveest 2026. Siåmmåst *Nana, litna muorra*
valmåštui Oulust já
Anarist, já tot jotå vyeliškoovlån Oulu
museo- já tiedåkuåvdåå kuåvlulii
ovdåsvåstådåsmuseopargo uåssin.

Taat ravåvihko lii luodimnåål
nuorttålåškielån Oulu taaidåmuseo
viermisijidoin.

Oulust cuoŋuimáánuš 2026
Tuija Visuri, Oulu taaidåmuseo
ovdåsvåstådåsmuseototkee

Mii miničeäppös-škaapp?

Sää'mčeäppözz miničeäppös-škaapp lij Oulu čeäppösmuseo puu't'em di **Jouni S. Laiti** da **Mihkku Laiti** tuejjeem obbčeäppöstuâjj, kää'tt lij jurddum vue'llškoouli ää'nnma.

Loogg tän viihk ouddâl ko tobdstöððak miničeäppös-škaa'ppe jooukin. Vihkk âânn se'st vuä'ppöðzzid škaapp ou'ddepohttmöðžžâst da töðzz tobdstöðttmöðžžâst.

Va'rre miničeäppös-škaa'ppe nokk sââ'j. Škaapp öllädvuött lij 32,5 cm, čingälvuött 29,5 cm di kobddvuött uus kattum 42 cm da uus äävai 84 cm.

Jös taarbšak vie'kk le'be haa'lääk i'lmmted vuei'tlvaž vaa'nid, vää'ld öhttvuðð: tuija.visuri@ouka.fi, 044 703 7453

Mâid tät vihkk âânn se'st?

Čiöðinad le'ddi vihkk lij miničeäppös-škaapp ââ'nnemvuä'ppös. Kaaunak tö'st teäð čeäppöstuâjain da čeäppösni'kkîn di tuejjöðzzid da tâimmamideaid miničeäppös-škaapp tä'rktöðllmö'sše.

Tuejjöðzz lie e'tkköðzz čeäppöstuâjai tä'rktöðllmö'sše öðutâst päärnaivui'm. Tök paaimte sagstöðllmöðžžid da jiiijâs čeäppösčičlööddmöðžžid. Tuejjöðzzid vuäitt suävldeð jou'kke suäppjen da va'lljeed miöllsummus tuejjöðzzid. Vuâmmšak tuejjöðzzid ââ'lič da ma'linovi ruð'psses ceäggcertldöðggâst.

Viihk looppâst kaaunak Sää'm-museo Siida teäðlaž tee'kst Maddâr jeä'le mee'st. Tö'st muštlet sä'mmlain, sää'mkulttuurâst, Sää'mest da sää'mkiölin.

Vihkk lij laaddâmnalla tâ'vv-, aanar- da nuörttsää'mkiö'le Oulu čeäppösmuseo ne'ttseeidain. Kaaunak QR-koodid jāārglōsversioið tän viihkâst.

Miničeäppös-škaa'ppe ko'le:

- Kue'htt uus, koid vuäitt ää'veed.
- Uusâst čič'speä'lnn lie **aaunâsčuäjtöðzz** puöccuče'rvest da sue'jjpää'kkest. Jeä'l kuösk töid.
- Uusâst vue'ljspeä'lnn lij **QR-kood Yungmiq Vuorddân-käplö'kke**. Vuäitak vä'lded jeä'rmmaparaattin snimldöðgg koodâst da kuvddled käplöðgg ävvnee liinj pääi'k. Va'lljed, kuvddlak-a käplöðgg ne'ttplaadnjest avi Dropbox-suävlöðžžâst. Ne'ttplaadânj ij kai'bbe kee'rjtöðttmöðžž le'be suävlöðžž laaddmöðžž.
- Öhtt ceäggkie'ssemču'kk, ko'st lij **laustözkääpneč**. Čuu'kk nuu'bb peä'lnn lij snimldök laustözkääpnkeð, ko čeäppösneč Kirsi Máret Paltto âânn tön.
- Koumm kie'ssemču'kk, da juö'kk čuu'kk se'st lij öhtt čeäppöstuâjj: **pä'kk-kopp, pä'kk, koon vuäitt kuöskted**, di **po33nei'bb**.
- **Puöccučuä'rvvku'skksiörr** pa'kkuum jāā'dtemču'kk pâaimös suejjplasti'kke.

Miničeäppös-škaapp ââ'nnemvuä'ppöðzz

Škaapp da čuu'kki čioðtt'töðllmös lij vuörâsoummu tuâjj. Čioðtt'töðl miničeäppös-škaapp vaaree'l. Čeäppöstuâj lie šmiörâk ij-ga töid vuäžž kuöskkâd – čârstökkân šö'lles pä'kk, koon vuäžž njaukeed moččânji.

Pii miničeäppös-škaapp pää'rd le'be krii'lc ool. Tä'rktöðllâð škaapp obbvuoððstes ouddâl ko ää've'ped uusid le'be ä'lğğve'ted tä'rktöðllâð čuu'kki se'st löðmmi čeäppöstuâjaid. Ko škaapp lij u'cc, tön âlgg tä'rktöðllâð ââlda. Čeäppöstuâjjču'kkid vuäitt kie'ssed âlğgas škaapp se'st ouddmiârkkân pää'rd ool. Äâ'n keäzznjid da kaagg čuu'kk pâi tön muörrvue'zzin.

Ainsmâ'tted ââ'nnem mânja, što puk vue'zz lie sââ'jsteez valmmšen pue'tti öð'nn'jid.

Miničeäppõs-škaapp čeäppõsnee'kk

Jouni S. Laiti

Jouni S. Laiti (š. 1965) lij Uccjoogg ååraš čeäppõsneĳ, kää'tt jäälast da reâugg Aanrest. Son lij ĳiõtt-tuâjjlaž. Laiti lij vie'ttjam jõnn vue'zz vuõrâsoummu jie'llme'stes puõccuid hââidee'l, luâðast jââ'dee'l, kue'llšee'lee'l da muõ'rjid uuzzee'l. Laiti čeäppõõzzâst õhttâ'vve ä'rbbvuõðlaž sää'mjie'llemnääl da ânn'jõžõhtsažkââ'dd jee'resnallšem äärv.

Laiti kuäivv čeäppõõzzlaž reâuggme'stes jiijjâs ĳiõččlâsttmõõžžid mottjeei pirrõõzzâst da vuâmmšõõzzid ooumžen jeällmõõžžâst tän ääi'jest.

Suu čeäppõõzz estetikk da mõõntõõllmõõžž vuâððâ'vve sää'm ĳiõtt-tuâjjä'rbbvuõ'tte.

Činglõs ciistâst âânnmõš luâð ârra ohjjad Jouni S. Laiti, da son teäddad, što son âânn ciistâst palddlõsjeäl miârktõõzz pirrõõzzin. Čeäppõõzzines Laiti vuässâätt õhtsažkââddlaž sagstõõllmõ'šše teaddee'l luâð da industria kõsksaž tovvâr.

Jouni S. Laiti čeäppõstuâjaid õhttneeĳ tee'kst lie mie'rĳķuum vuä'ppõsviihkâst ââ'liĳ vuâð â'lñn le'ddi pozzneeĳ'bin .

Mihkku Laiti

Yungmiqu le'be Mihkku Laiti (š. 2002) lij Uccjoogg ååraš sää'm rap-artistt. Son õhttââll musiikkstes tââ'v rap-musiikk suõmid di elektroonlaž musiikk elemee'ntid.

Mihkku Laiti lij suu karriää'r ääi'j tuejjääm musiikk õõutâst tobddum sää'martiistivui'm, mâ'te Ailu Vallein, Amoocin di Niillas Holmbeergin. Laitist lie še tuejjääm dokume'nttjie'llikaart Revontulten räppäri (2023) (säämas Kuuskõõzzi räppar).

Yungmiqu musiikkâst õhttâ'vve persoonlaž da õhtsažkââddlaž tee'm, mâ'te tââ'v da saauj kõskkvuõtt, sää'midentite'tt, sää'mĳiõll di nuõrr artiist vuõrsmummuš. Mihkku Laiti kõgg ou'dde uu'ccbõskulttuurâst jeällmõõžž kõõččmõõžžid da pohtt ou'dde kuärg preddnin.

Mihkku Laiti musikk-käplõ'ķķe õhttneeĳ tee'kst lie mie'rĳķuum vuä'ppõsviihkâst ma'linovi ruõ'psses vuâð â'lñn le'ddi ceärnas-soi'ttjee'jin .

Aaunâsčuäjtõõzz

Miničeäppõs-škaapp uusâst lie rââst- da ķeäjjlõsčuõppmõõžž
puõccuċue'rv in di rââstčuõppmõš sue'jjest. Ćeäppõsneķ lij äü'ķķääm
puõccuċue'rv da sue'jj paa'ķķid miničeäppõs-škaapp ċeäppõstuâjain.

Pää'ķķ lie ķeâjasmuõ're šõddâm pannšââddalm, kook vuäi'tte
šõddeed miõllķie'ssi da mooċċâs kovvõõggid. Jeä'l kuõsk
aaunâsčuäjtõõzzid.

Teâċ ċue'rv in

Lää'ddjânnam luâċast jeä'lle määng sõrvvie'lli: sõõrv, puõccu,
ķäädda di ķää'dd. Tõin lie obbtä'httċue'rv, kook šâ'dde ċue'lltummuž
vääras. Määngin šlaajin ċue'rv šâ'dde tā'lķ ärrsid. Ćue'rv lie
ķõskkpoddsä, da tõiķ ķâċċe õ'htešt ee'jjest. Šâjja šâ'dde šuurab di
šuurab ċue'rv.

Juõ'ķķ ċuä'rvv lij jee'resnallšem mâ'te suõrmmķiõjj. Ćue'rv in vuäitt
vuei'nned jie'lli friskkvuõċċ, ravsmummuž da tiõrvâsvuõċċ. Jõs kaaunak
ċue'rvid luâċast, vuäžžak lää'jj mie'ldd vâ'ldded tõiċ meâldad.
Puõccuċuä'rvv lij maai'lm jâ'tlummsen šõddi tā'httaunâs. Šõddi
puõccuċue'rv se'st lij vuõššân säptt, leâša ääi'j mie'ldd võrrjââ'ttem
ċue'rvest jâskk da säptt še tähttââvv. Puõccuċue'rv jee'res vue'zzin lie
sää'mķiõlin jiijjâz nõõmtõõžž.

Puõccuċuä'rvvku'sķķsiõrr

Tuejõõžž vuäitt tuejjeed paarlõõggi le'be joou'ķin. U'ċtee'l peejj
puõccuċue'rv kuu'sķid pãã'rd ool, koon peällsest joou'ķe jeä'lle
vuârsteez raajjmen kuu'sķin õõut puõccuċue'rv. Taarb mie'ldd
kaaunak veä'ķķen snimldõõgg ċue'rvest. Joukk sie'jjat kuu'sķid ouddâl
odċ joouk puättmõõžž.

Pä'kk-kopp

Pä'kk-kopp, kää'tt lij luoddnam, suei'mkrästt čäppösnee'kk mie'ldd panntiudlažvuod da kōōskrääjažvuod. Vââgglaz pä'kk-koopp ij pââ'st ââ'nned alggveärlaž meärrses le'be juukkâmle'tten. Tō'st huōlkani tōt lij mooččād da ärvvsaž tä'vver. Mij oummu leä'p še ärvvsa, hā't mātmešt kīōččlā'sttep, što leä'p vââggla le'be jeä'p o'nnest.

Pä'kk-koopp tuejjummuš

Kīōččād video, mâ'st kīōtt-tuâjjčä'pp Ilmari Laiti ohjjad mätt'tōōtti Sami Laiti pä'kk-koopp tuejjummšest. Tu'mmstōōllād ōōutâst vue'lnn âârrai kōōččmōōžžid.

Mâkam lij sä'mmlai šīōhtlōōvmmōš luōttu?

Mōōk tuâjjmä'tt pä'kk-koopp tuejjummšest lie?

Mä'htt harijnummuš toi'mmai sää'm kīōtt-tuâjjä'rbbvuod tää'rkes vue'ssen?

Video: Sää'm škooultemkōōskōs (2011):

Doložis duddjojuvvon <https://www.youtube.com/watch?v=NRjMX2HPHGY>

Peštt 18 min. Video kīōl lie tä'vvsää'mkīōll da lăä'ddkiōll, vue'zzi tee'kst'tum lăäddas.

Juō'kkka vuōiggâdvuod

Luâttmuō'rji, kuōbbri da räâuhtete'mes šââddai noormōš ko'lle juō'kkka vuōiggâdvuodid. Seâhttrid, jeäkkliid di koškkâm da viirrâm muōrid âlgg kuuitâg kue'dded raauhu.

Tobdstōōttâd juō'kkka vuōiggâdvuodid:

<https://www.luontoon.fi/se/aktivitehtat/vandardeapmi-and-olgolihkadeapmi/buohkaidrievttit> – Seiddōōzz kīōl lie tä'vvsää'mkīōll, aanarsää'mkīōll, lăä'ddkiōll, engglōškiōll.

Tuejje'ked siōrrmiōllsaž tee'st juō'kkka vuōiggâdvuodid:

<https://smy.fi/quizzes/jokaisenoikeudet/> Seiddōōzz kīōl lie lăä'ddkiōll, ruōcckiōll, engglōškiōll.

Luâttreiss

Tuejje'ked luâttreiss â'lddmeäcca. Tij tu'tkķeemreeis looppâst juō'kkkaž va'lljad kla'sse mie'ldd ōōut luâttmateriaal, mâ'te kie'dj, paaccik le'be puâtkknam ââu's. Tu'tkķe'ked aa'rbid klaassâst da mu'tted tōid hā't mâka maa'l'jee'l le'be kăggaz da suōn ââ'nee'l miōlljurddi vuâđald plaanuum jeäl'jen. Vuei'ttve'ted ķe'kssjed jeäl'jid nōōmid da ķee'rjted tōi jīōččvuōđin, poorrâmvue'jjest da jâlstensââ'jest. Mâ'st jeâlai pââll da mâid rää'kkast? Mâkam lij tōn takai pei'vv?

Pä'kk, koon vuäitt kuõskkâd

Tän čeäppõstuâj tuejjeen čeäppõsneķ juurdçi oummu taarb kuõskkâd da šõddâd kuõsktum. Måkmnen čeäppõstuâjj tâbldai? Må'htt tøn vuäitçi kuõskted?

Miničeäppõs-škaapp tâ'vvsää'mķiõllsaž nõmm *Nana, litna muorra* miårkkšââvv nân, tee'mes muõr.

Njaauk muu

Ištâd kruu'gģe šâldda. Vuäitak čuä'jted saa'nid videopuu'sķin da lookkâd lokkõõzz mue'dd vuâra. Lokkõõzz meålttmõõžž ääi'j lij låå'pp obsted čõõ'lmid da njaukeed jijjâs ķiõttseä'lģģem. U'čtee'l vâldd pää'ķķ, koon vuäitt kuõskkâd, čuu'ķķines miničeäppõs-škaappâst da jââ'đat tøn rääuhast škooulnei'ķķi njaukeemnalla. Vaarõõđ, što jiõk kõõččât čuu'ķķ. Pä'ķķčuu'ķķ vuäitt pijjâd še pää'rd ool njaukeemnalla.

NJAAUK MUU

Troozzee'l muu njauk, ķõrrset muu njauk

Čâhčča muu njauk, ko muõtt sodd, njauk

Oobbâst čõõ'lmid da suustâč, kääinee'l njiõr ool tie'dd

Leäm nân da tee'mes – åå'n da pâi

(Eerika Arposalo, 2026)

Laustõkzääpnēk

Neezzan sää'mpihttsid õhttnēei laustõkzääpnēk laustõõggin lij ČSV-bukvakuällas. ČSV lij sää'midentitee'tt ravvummuž tuärjjei ceälkkmoš: Čuä'jet Sää'm Viõgg.

Ķie'ssemču'ķķ tuâgga snimldõõggâst čēappõsneķ Ķirsi Máret Paltto âân laustõkzääpnēk. Laustõkzääpnēk lij tuejjuum muõrâst da puõccuče'rvest. Ble'tķķ laustõõgg lie laustõkzääpnēk vue'zz, kook lie ä'rbbvuõđ mie'ldd tuejjuum siilbâst.

Vääinaĩ mângŋa sä'mmla le'jje vaar vue'lnn lä'pped ķiõlâz da kulttuurâz, ko sää'mpäärŋa jou'dde jââ'tted lâä'ddķiõllsaž škooul. Škooul le'jje määng vuâra ku'ķķen põõrtâst. Riikki Sää'mest harjjtem ruânŋ kolonialismm, mâ'te kuâivâstoi'mmjummuš, lij raannâm tââ'v luâđ da sä'mmlai ä'rbbvuõđlaž jie'llemvuõ'jjid.

Sä'mmla a'lğge 1960-lââggast kai'bbjed riikkin vuõiggâdvuõđēez määddaid da čaa'zsid di ķiõ'lle da kulttuu're. Sää'mķiõlâst šõõddi nuõrr puõlvvõ'ķķe viõgg u'vddi tuejjei. ČSV leäĩ sää'mnuõri siiskâž tâbddsäâ'nn, seämmamiõllsai tâbdddmiârkk. Tõt kovvii sä'mmlai jõskk vuâsttlâsttmõõžž. Tiõtt ââ'net õinn.

Miõllčuä'jtemkõõlb

Kopiââ'st pue'tti seeid koov juõ'ķķ škooulnekka. Koovâst lij kruugg juõ'ķķ tu'mmstõõllâmvuâllsaž äšša. Altte'ked sii'sķmõs kruuggâst da ouddne'ked âalg ârra.

Vuä'ppest škooulnei'ķķid tu'mmstõõllâd juõ'ķķpeivvsaž aarg. Mâid sij tâtta seeilted da mâid mu'tted? Mõõk mu'ttemnallšem da seeiltemnallšem ää'sš tij škooulâst, jeällsââ'jest le'be maai'lmet lie?

Va'lljed mângstõõzâst õõut pääi'ķ. Plaanâd tuu tuõivvi mue'ddin saa'nin. Mâkam vuä'nkõs ciâlķ tõt vuäitçi lee'd da mâkam symbol'laž kovv tõõzz vuäitçi suâppâd? Plaanâd koov da vuä'nkõs ciâlķki põ'mmai ool. Čuõpp âssaspõ'mmjest ķiõttķeä'mmenšoorra miõllčuä'jtemkõõlb da pii tuu saagg tõõzz ââ'nee'l eu'nnpõ'mmjid, vuâskleeikaid, teei'p da polstkarndaažžid. Ķiiddât looppâst kõõlb tuâkka teei'pin pää'nnsuällmõõzz, mâ'st kõõlb vuäitt kue'dded.

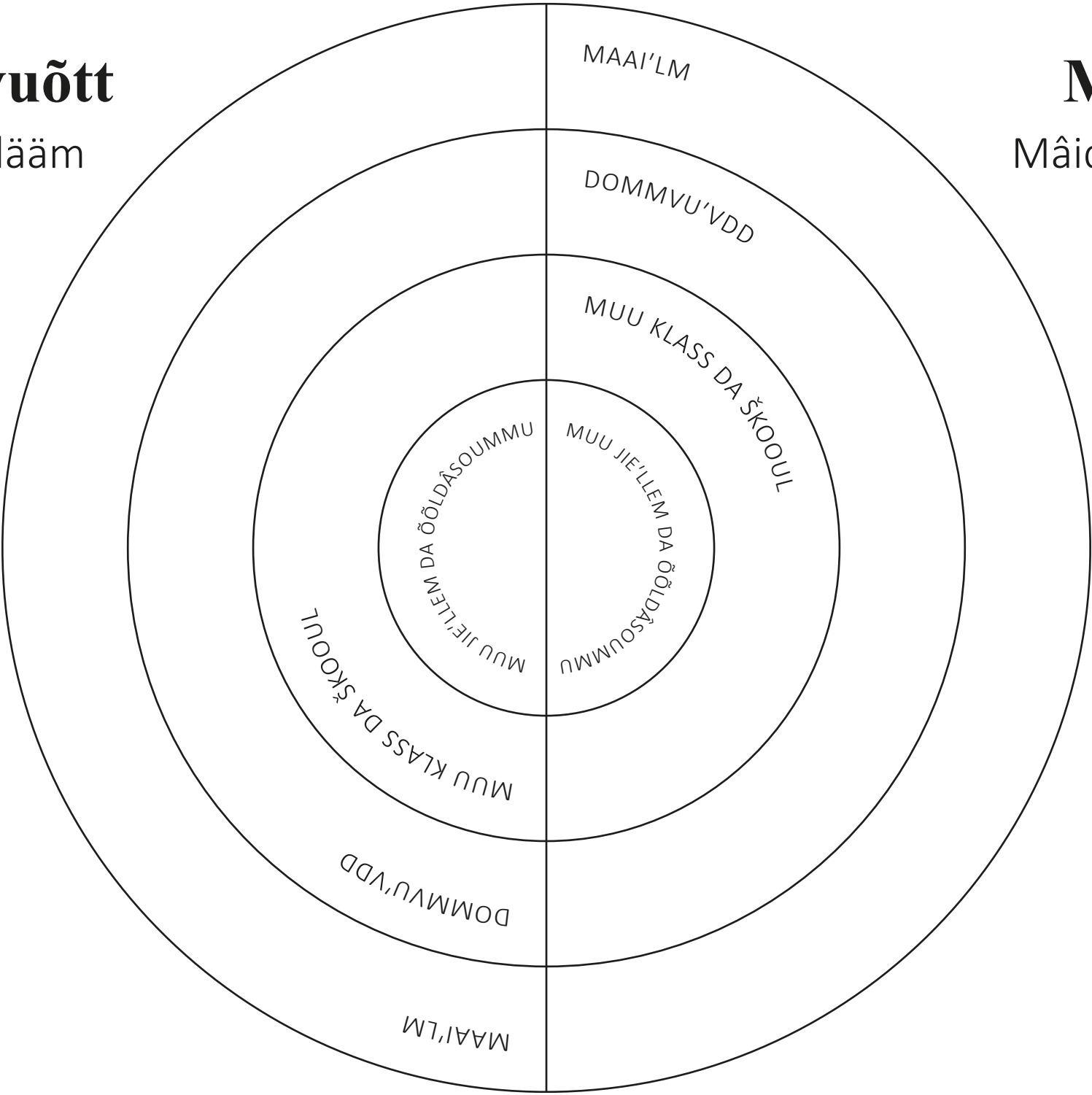
Vuei'ttve'ted täävvad siõrrâmvuâskâst le'be saavâst kõlbbkuõ'ddjid. Kuõ'ddi vuäitt lee'd ouumaž, jie'lli le'be jee'res jâalai. Vuei'ttve'ted piijjâd joouk kõõlbeesvui'm klaass ikkânkõõbb ool le'be hâ't mâka poorrâmku'e'rnca.

Põõššivuõtt

Mâid haa'lääm
seeilted?

Muuttâs

Mâid haa'lääm
mu'tted?

Pozznei'bb

Pozznei'bb lij tee'mes, lää'des da lääskvös tä'vver. Ölmmjie'llmest nei'bb, koon tie'rr lij tuejjuum metaallâst da pâ'sttel, lij äukkas ââ'nnemkäu'nn – töt sâtt kuuitâg sa'rğgeed suõrmid haa'vid da lee'd še vaarlaž ve'rğğ.

Pozznei'b maainâs

Tu'tkkē'ked vue'lmös čuu'kk se'st le'ddi pozznei'b. Mâkam jurddi ti'jjid puä'tte poozz da neei'b õhttummšest? Mâid pozznei'bin vuäitči tuejjeed?

Čeäppösneķ lij mainstam, što poozz lij vuä'mm poozznorldõõggâst. Kee'rjet tuu miõlljurddi mie'ldd poozz mainnâz. Ko'st töt lij puättam? Mä'htt töt lij šõddâm čeäppösnee'kk pozznei'b vue'ssen?

Metamorfoos le'be suõ'ppjõõttmõš

Ķiõččâd, mä'htt čeäppösneķ lij tuejjääm čeäppõstuâj, mâ'st õhttâ'vve poozz da nei'bb. Tu'mmstõõllâd jee'resnallšem hää'skes paarid, kook jie ni voo'ps suäv õ'hte.

Juõ'kkkaž va'lljad kue'htt nuu'bbineez järneei tä'vver le'be tee'm, koin vuäitt tuejjeed miõllkie'ssi paar pirstee'l. Čeäppõstuâj vuäitt tuejjeed še kooum koov räiddan, mâ'st vuõssmõs tä'vver siõmmnai siõmmnai mottai nu'bben. Kõõskmõs ko'vve puätt tä'vvri õhttõõttmõõžž mä'tt.

Miničeäppõs-škaapp musikk

Yungmiqu Vuorddán

Vuorddán (säämas Vuârdam)
mušttal á'kkõõššmest, tñ
jee'res áá'blkin da naa'lin
pu'htted tñ ou'dde.
Käpplõõggâst mõõnât čõõđ
jiijjâs tobddji ħiõtt'tõõllmõõžž,
põõrt miârktõõžž di tñ, mã'htt
mâtam peeiv vuäi'tte tâbdddjed
vaiggeen. Kuuitâg tñk peeiv še
mâ'nne lopp looppâst räi.

Yungmiqu lij tuejjääm
tâ'vvsää'mķiõllsaž käpplõõgg
miničeäppõs-škaapp čeäppõstuâjai vuâđald. Kaaunak-a käpplõõgg
saa'nin čuäjtõõžžid čeäppõstuâjaid? Mõõn jie'lli läullmõõžž kuulak
kápplõõggâst?

Vuäitak čuä'jted saa'nid videopuu'sķin.

Vääim päi'ķķ

Kuvddle'ķed QR-kood päi'ķ käunn'jeei Yungmiqu käpplõõgg. Jõs
haa'lääk, vuäitak pri'nttjed le'be čuä'jted videopuu'sķin saa'nid.
Tu'mmstõõllâd vuõššân paarlõõggi da tñ mângja joukkân täid
kõõččmõõžžid.

*Mii päi'ķķ lij tu'nne nu'tt vääžnai, što tñ vuäitči kãččad vääim
päi'ķķen? Mõõk ää'sš tuejje tuu miõlâst põõrt?*

Revontulten räppäri (säämas Kuuskõõzzi räppar)

Ķiõččad Revontulten räppäri-jie'llikaart trailee'r da tu'mmstõõllâd
tñ vuâđald täid kõõččmõõžžid.

<https://www.youtube.com/watch?v=fYyCQhtbRyU>

Peštt 1 min 45 s. Ķiõll tâ'vvsää'mķiõll, tee'kst'tum lääddas.

*Mii tu'st šâdd, ko vuõrsmak? Mõõk vuâđtõõllmõõžž tu'st lie tuu
niõggõõžžid?*

*Mõõn-nalla tuu puärraz le'be tobddâz lie vaaiktam le'be kãitta
vaaiktet tuu va'lljumšid?*

Ķee'rjet ķee'rj 10 ee'jj ķeäčča jiõccsad.

Mâid haa'le'čik mu'stted tñ âä'jjest da mâid tuäivčik 10 ee'jj ķeäčča?

Revontulten räppäri -jie'llikartt käunnai obbvuođstes Yle Areenast.

<https://areena.yle.fi/1-50889482>

Peštt 1 h 12 min. Vää'ldet meädda 1.4.2028

Vuârdam

Vuäinam tuu tä'snnčöölmid jooggâst
Hä't-i töid ij ni kii jee'res vuämmaž
Kuulam loo'ddid ve'crde'mmen muõrin
Teäđam muu rää'kkes jâatt pojisin

Meadda muu k̄iōđin, kuārasvuōđāst teāuddjam
A tō'st huōl̄kani kuuitāg tōn teāđam
Ne'attel kuei't k̄ee'jjest tuu ārra m̄aāust piāzzam
A puāđak-a m̄aāust muu ārra k̄ōōjjam

Tõn poodd tu'nne pä'kk-koopp tuejjääm
 Polstkarndaažžin ka'Indaa're peei'vid eu'nnääm
 Vuårdam tuu mâ'te jooulid siõm päärnaž
 Ķii muõr vue'Inn käunn ođđ fiin Stiga

Tuejjääm tu'nne ođđ puäkkanj
Seämmast ko jiõŋj luõddan
Seämmast ko jiõŋj luõddan
Lij ķiđđ

Kaاونۆ'ttem tuin ko le'jjem snäätntem, e'pet
Vaiggâd tue'llää siângâst vۆ'll'jed, e'pet
Miöll ij ni pۆۆžž pâi mie'ldd
Nu'tt ķävv, ko lij nokk liikkeeķani, e'pet

Ij leäku leämmaž nu'tt teänaab kuu'kk
 Spraymaa'l'jam čäđđam lu'vddaiddu
 Miölâst ČSV koozz täättas ni mõõnam
 Koozz täättas ni mõõnam

Mättõil tobddâd tøn mâid ton toobdak
 Je'a'l pe'cclâ'a'st vuer'ttep tuejjeed tøn še õõutâst
 Tõt mâid jiõõc mättjem to'b mij lãau'test
 Tøn mâid kuâðak mâiipeälla kaaunak veâl tuu
 ooudâst

Čuä'jet tuu jurddjid, su'nne ķeäzz na'ddjak
Hä't-i täbđđai vaiggeen, de ääsk töt lij tuött
Ķee'rjtaṁ täid saa'nid pāĳas, tu'nne puk mainstaṁ
Kaauṁak täid saa'nid jooggāst se'st pottāl

Puäđak-a veâl määust muu ärra
Puäđak-a veâl määust muu ärra

Vuäinam tuu tä'snnčõ'Imid jooggâst
Kuulam loo'ddid ve'crde'mmen muõrin
Spraymaa'l'jam câđđam lu'vddaiddu

Põrtt vuaitt lee'd še to'b, ko'st ton jiõk jiõčč ni jäälast
 Ķeän-ne nuu'bb ä'rnn, mâ'te te'l, jõs ħii-ne ooumaž
 Ķeäss tuu peällses nu'tt jiännai, što tâbđđai, što jiõk ni
 haa'led lee'd ni ko'st jee'resâ'rnn
 Nu'tt mon aainâs kâäčč'čem põõrt
 Tõt päi'ķķ, ko'st mon toobdam rääh da rää'ķķesvuõđ
 Päi'ķķ, ko'st mon toobdam, što piâzzam lee'd just tõt,
 ħii mon leäm
 Jiõm-ga mon taarbâž čuäjtõõllâđ, što leäm ħii-ne, ħii
 mon jiõm leäkku
 Joo, nu'tt mon aainâs kâäčč'čem põõrt

Vuorddán

Oainnán du nástečalmmiid jogas
Vaikko daid ii giige eará fuomáš
Gulan lottiid vižardeamen muorain
Dieđán mu ráhkis johtá togain

Eret mu giedain, guorosvuodas dievan
Muhto goittot das fuolatkeahtá mun dan dieđán
Vahku guovtti geahčen du lusa ruovttoluotta beasan
Muhto amma boadát ruovttoluotta jearan

Dan botta duddjon dutnje guvssa
Beivviid kaleandarii ruksen tuššain
Vuorddán du dego juovllaid unna mánná
Gii muora vuolde ođđa fiinna Stiga gávdná

Duddjon dutnje ođđa boahkána
Seammás go jiekŋa luoddana
Seammás go jiekŋa luoddana
Lea gidđa

Deiven du go ledjen eahpesihkkar, fas
Váttis idđes seanggas lihkkat, fas
Miella ii oba biso álo fárus
Nie geavvá go ii doarvái lihka, fas

Ii leat leamaš nie šat guhkes áigái
Spraymálen váimmu fielloáidái
Mielas ČSV gosa beare manange
Gosa beare manange

Oahpahala dovdat maid don dovddat
Ále fuolat sáhtte bargat dan maid ovttas
Dan maid mun ieš ohppen doppe min lovttas
Dan maid guođát maŋos gávnnat vel du ovddas

Čájet du jurdagiid, dasa geasa luohát
Vaikko orru váttis, nu jáhke dat lea duohta
Čálán daid sániid bajás, dutnje buot dajan
Gávnnat daid sániid jogas siste boahtala

Amma boadát vel ruovttoluotta
Amma boadát vel ruovttoluotta

Oainnán du nástečalmmiid jogas
Gulan lottiid vižardeamen muorain
Spraymálen váimmu fielloáidái

Ruoktu sáhtá leat maid doppe, gos don it ieš oba ása
Gean nu eará luhtte, dego dalle, juos gii nu olmmoš
geasuha du nu olu, ahte orru, ahte don it oba háliit
leat oba gosge eará sajis
Nu mun goit gohčodivččen ruovttu
Dat báiki, gos mun dovddan ráfi ja ráhkisvuoda
Báiki, gos mun dovddan mun beasan leat justa dat gii
mun lean
lige mu dárbbas neaktit, ahte mun lean gii nu eará,
gii mun lean
Joo, nie mun gohčodivččen ruovttu

Maddâr jeä'lle mee'st

Sä'mmla – uu'ccbõs da alggmeer mottjeei pirrõõzzâst

Sä'mmla lie õhttnaž alggveär le'ddi meer, mâ'st lij jiiijâs ķiõll da kulttuur. Sij jâlste veiddsõs, dohti ķilomettri kââbda vuu'dest, koon nõõmtet Sää'mjânnmen (nuõrttsää'mķiõ'lle Sää'mm). Sää'mmla lie uu'ccbõssân nelljan riikk vuu'dest: Lää'ddjânnmest, Taarâst, Ruõccâst da Ruõššjânnmest. Sää'mmla lie o'dinakai Euroopp unioon vuu'd alggmeeran tobdstum narod.

Lää'ddjânnam sää'mvu'vdd kätt Jeänõõgg, Aanar da Uccjoogg koo'ddid di Lappi paalgâskââ'dd vuu'd Vuâčč vuu'dest Suä'djel kââ'ddest. Lää'ddjânnam 10 000 sä'mmlast pâ'jjel peä'l jâlste sä'mmlai dommvuu'd ââlgpeä'lnn. Sää'mmlai ââ'lmõs poliittlaž orgaan lij Sää'mte'gğ, kââ'tt âânn huõl sä'mmlai kulttuurjiõččvaldšmest. Tâ'vvjânnmallaš sää'mõutstõs vuâđđââvv jurddja õhttnân sää'm-meerast määng riikk vuu'dest. Sää'mmla lie aktiivla alggmeera i õutstõõzzâst, kââ'tt lij ouddnam maai'lmveiddsaž säimmõssân 1970-lââgg rää'jest.

Sää'mkulttuurâst jeä'let ra'vves õhttvuõđâst luõttu da õutstõ'sse. Oummu ķiõj kuâsttje kue'stlmest maaddârpuârri u'vddem nõmmân da mainnsen, jie-ga põõšši paaztõssân. Ķiõll, ooumaž da jie'llemvue'ķķ ko'lle õ'hte: jie'llemvue'ķķ seeilat kulttuur, leâša tõk lie kuhttu čõnnum maddu da tõi pue'rrvââjjmõ'sše. Tât miârkkšââvv tää'ssârsvsažvuõđ luâđain, mâ'st vââ'ldet tâ'lk tõi, koon taarbšet. Sää'mmlai ee'ķķčuõ'di meâldlaž jie'llemnäâ'l â'stte ķeâšt'tõõlli maddâânnmõõžž nää'l turiismâst kuâivâstoi'mmjummša. Lää'ddjânnmest Sää'mtee'gğest ij leâkku vuõiggâdvuõtt tu'mmjed sä'mmlai ä'rbbvuõđlaž vuu'di maddâânnmõõžžâst. Sää'mmlaid maddâânnmõõžž valdšmest lij kuuitâg kõõččmõš obb kulttuurpirrõõzz vuâđast, kââ'tt lij seâmma vââžnai ko sää'mķiõl da jee'res kulttuurä'rbb.

Ķiõll da kulttuur

Lää'ddjânnmest lie koumm jie'lii sää'mķiõl, koin tâ'vvsää'mķiõl looggât vaaruâlžen da aanar- da nuõrttsää'mķiõlid samai vaaruâlžen. Ko päärna vââinai mângja serddje kõõrvskoolâst lăâ'ddķiõllsaž škoolstroj'ttel mätt'tõõzz pirrsa, sää'mķiõli âânnmõš ķeäppni viõkkšânji da vue'zzi joba puâtķķni. Sää'mķiõllsaž mätt'tõs aa'lj Uccjooggâst da Aanrest 1970-lââgg peä'lrää'jest, da ânn'jõžââ'j sä'mmlai dommvuu'd vuâđđškooulin da lookķjiškooulin vuâžž sää'mķiõl mätt'tõõzz. Dommvuu'd ââlgpeä'lnn sää'mķiõl mätt'tet tõi poodd ooccanj, leâša škoolneķmie'rr lij virtuaalmätt'tõõzz mie'ldd lăassne'mmen. Sää'mķiõlid jealltet ķiõllpie'sstoi'mmjummuž veâkka, mâ'st siõm päärnaid mätt'tet ķiõll-lauggi naa'livui'm vaaruâlâž ķiõl da kulttuur.

Sää'mkulttuur serddai puõlvvõõggâst nobba piârri da õutstõõzz se'st njăâlmâž ä'rbbvuõttân. Ķiõl, ä'rbbvuõdi, mainnsi, âskkmõõžž, äärvai da tăâidai serddmõš älgg takainalla ju'n vuõsspä'rnnpoodd äâ'j. Sää'm ķiõtt-tuâjjä'rbbvuõtt serdd jõskk teâđ kulttuurâst da historiast puõlvvõõggâst nobba da tuejee'jest tuejeeja. Ķiõtt-tuâjj âânn se'st teâđaid luâđast da luâđ jărrõõzzâst, ä'rbbvuõđlaž jie'llemvuõ'jjin, teâđast da năâ'lkulttuurâst vâ'lddveärlâž ķiõtt-tuâjjai tuejjeemtăâid lăâ'ssen. Văjldõttum le'be lăppjam ķiõtt-tuâjjai tõi õhttneei teâtt-tăâid haa'leet maaccted măâust ââ'nnma.

Sää'm kovvmaai'lm ä'rbbvuõđ vuâlla dohti ii'jji tuâkka ka'llipirstõsčēäppõ'sse. Nuu'bb peä'lnn sää'm ânn'jõžčēäppõõzz kõskksaž vaaiķteei lie ķiõtt-tuâjj da viõstârjânnmallaš čēäppõsfi'ttjõs. Mă'te jee'res-i čēäppõõzz suõ'rjin, sää'm kovvčēäppõõzzâst määng jăânmõsân miõllķie'ssi tuejjõõzz lie šõddâm tăn risttreeid tu'lkķummšin. Sää'm-musikk lij tăn peei'v odd da vuâ'mm musiikk sie'jjetõs. Tõi preddan lie činglõõzzâst ä'rbbvuõđlaž Lăâ'ddjânnam vuu'd sää'm-musiikkâst luõđđjest, leeu'dest da livdest. Vokaalmusikkšlaaji lăâ'ssen sää'm musikk kăunnai še pukin jee'res musikkgenrein.

Tij maacctõõzz miničeäppõs-škaappâst da vuä'ppõsviihkâst lie vääžnai. Tõi veäkka vuäddtõõllâp miničeäppõs-škaappi juätkkemvuõđ še pue'ttiäi'jest.

Raportâ'sttep čeäppõstuâj õõ'nnilååggaid Museokonttra. Priorisâ'sttep maacctõõzz ouddam juäkkSid pue'tti vuâra, ko miničeäppõs-škaapp jåått ŝkooulin. Spä'sseb tij ääi'j ooudâst!

Maacctõslomakk lääddas da engglõŝkiõ'lle.

Tuejjei *Nana, litna muorra* – *Nânn, tee'mes muõrr*

Ti'll'jum čeäppõstuâj

Jouni S. Laiti

Mihkku Laiti (Yungmiqu)

Vuorddân-käpplõõgg mi'kssjummuš
da masterâsttmõš

Jiiaa

Tuâjj-joukk Oulu museo- da tiõdkõõskõõzzâst

Koordinâsttmõš: Tuija Visuri, Hanna-Leena Ruottinen

Muõrrtuâj da huall: Mika Siekkinen

Materiaalkonsultâsttmõš: Minna Timlin

Laserkooppmõš: Paavo Hiltunen

Tee'kst: Tuija Visuri, Jouni S. Laiti, Mihkku Laiti

Pedagooglaž plaanummuš: Eerika Arposalo,

Laura Lampinen

Vuä'ppõsviihk ålgvue'kk: Samuli Viitasaari

Snimldõõgg čeäppõstuâjain: Mika Friman

Saakkummuš: Sallamaari Stenberg

Konsultâsttmõš & Maddâr jeä'lle
mee'st -te'kstt (lää'ddkiõll, tâ'vvsää'mkiõll)

Sää'm-museo Siida

Snimldõõgg

Jouni S. Laiti: Kevin Francett

Yungmiqu: Vilda Simon

Kirsi Märet Palto: Arto Liiti / Ruä'vnjaarg čeäppõsmuseo

Snimldõõgg lie rajjuum kue'stemnalla piiijmõõžž vääras.

Jåårglõõzz

Aanarsää'mkiõll: Neeta Jääskö

Nuõrttsää'mkiõll: Tiina Sanila

Tä'vvsää'mkiõll: Juuso Valle

Vuorddân-käpplõõgg algveärlaž saa'ni pottsen

kee'rjtummuš da lääddas jåårglâttmõš: Juuso Valle

Oulu čäppõsmuseo ti'lljem čäppõstuâjj 2026
Miničäppõs-škaapp lij vuäžžam Museokonttâr vie'kkõtõõzz

